

KVALITETSDEKLARATION

Historisk statistik om utbildning

Ämnesområde

Utbildning och forskning

Statistikområde

Befolkningens utbildning

Produktkod

UF0550

Referenstid

1859–2020 för elever i grundskolan

1937–2020 för barn i barnomsorg/förskoleverksamhet

Läsår 1936/37–2020/21 för utfärdade examina vid universitet och högskolor

Statistikens kvalitet	3
1 Relevans	3
1.1 Ändamål och informationsbehov	3
1.1.1 Statistikens ändamål	3
1.1.2 Statistikanvändares informationsbehov	3
1.2 Statistikens innehåll	3
1.2.1 Objekt och population	3
1.2.2 Variabler	4
1.2.3 Statistiska mått	4
1.2.4 Redovisningsgrupper	4
1.2.5 Referenstider	15
2 Tillförlitlighet	15
2.1 Tillförlitlighet totalt	15
2.2 Osäkerhetskällor	16
2.2.1 Urval	17
2.2.2 Ramtäckning	17
2.2.3 Mätning	17
2.2.4 Bortfall	18
2.2.5 Bearbetning	18
2.2.6 Modellantaganden	18
2.3 Preliminär statistik jämförd med slutlig	18
3 Aktualitet och punktlighet	19
3.1 Framställningstid	19
3.2 Frekvens	19
3.3 Punktlighet	19
4 Tillgänglighet och tydlighet	19
4.1 Tillgång till statistiken	19
4.2 Möjlighet till ytterligare statistik	19
4.3 Presentation	19
4.4 Dokumentation	19
5 Jämförbarhet och sam användbarhet	20
5.1 Jämförbarhet över tid	20
5.2 Jämförbarhet mellan grupper	26
5.3 Sam användbarhet i övrigt	26
5.4 Numerisk överensstämmelse	26
Allmänna uppgifter	27
A Klassificeringen Sveriges officiella statistik	27
B Sekretess och personuppgiftsbehandling	27
C Bevarande och gallring	27
D Uppgiftsskyldighet	27
E EU-reglering och internationell rapportering	27
F Historik	27
G Kontaktuppgifter	27

Statistikens kvalitet

1 Relevans

1.1 Ändamål och informationsbehov

1.1.1 Statistikens ändamål

Syftet med den historiska utbildningsstatistiken är att få en sammanhållen bild över skolväsendets framväxt och utveckling i Sverige. Statistiken är ett bidrag till jämställdhetsanalys ur ett historiskt perspektiv med tanke på den barnomsorgsstatistik SCB presenterar från 1937. Statistiken är sammansatt utifrån redan publicerat material i äldre publikationer oavsett vilken myndighet som ansvarat för statistiken.

1.1.2 Statistikanvändares informationsbehov

Statistiken används för att analysera utvecklingen av utbildningssystemets framväxt i Sverige och befolkningens deltagande i den. De långa tidsserierna ger användarna möjlighet att både se utvecklingen av antal elever över tid samt jämföra antalet elever som deltar i de olika slagen av skolformer.

Statistiken publiceras även som en del i att digitalisera och dokumentera äldre statistik och definitioner som endast finns i tryckt form eller inskannat som bilder.

Huvudanvändarna är Skolverket, Utbildningsdepartementet, Universitetskanslersämbetet (UKÄ), skolor, forskare och massmedia.

1.2 Statistikens innehåll

Målstorheterna är antalet elever i grundskolan och dess föregångare, antalet inskrivna barn i barnomsorg och antalet utfärdade examina vid universitet och högskolor under referensperioden 1859–2020, 1937–2020 respektive 1936/37–2020/21.

1.2.1 Objekt och population

Intressepopulationen är

- samtliga elever som deltar i undervisning i grundskolor och dess föregångare i Sverige
- de barn som finns inskrivna i barnomsorg
- examina i utbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå vid universitet och högskolor

Målpopulationen är de elever som deltar i undervisning i grundskolor i Sverige samt de barn som finns inskrivna i barnomsorg vid ett mät datum under ett läsår, vanligast runt 15 oktober. I målpopulationen ingår även vissa examina som utfärdats vid universitet och högskolor.

Överensstämmelsen mellan intressepopulationen och målpopulationen anses god förutom att till och med läsåret 1974/75 ingick inte ett par små privata skolor utan statsbidrag i statistiken över elever i obligatorisk skola.

Målobjektet är ett barn/elev i barnomsorg eller grundskola eller en examen vid universitet/högskola och observationsobjektet är de uppgifter som redovisas i den tidigare publicerade utbildningsstatistiken.

Mål- och observationsobjekt stämmer väl överens.

1.2.2 Variabler

Målvariablerna är:

Kön: Kön redovisas som flickor/kvinnor och pojkar/män. Juridiskt kön.

Ålder: Ålder vid årets slut. Gäller endast barn inom barnomsorgen.

Skolår: Skolår motsvarar det år i ordningen på år i skolan under antagande att skolår 1 är den första årskursen när man börjar skolan vid 7 års ålder. Skolår används istället för årskurs eftersom årskurs 1 inom en skolform kan vara något helt annat än årskurs 1 inom en annan skolform.

Överensstämmelsen mellan mål- och observationsvariabler är i huvudsak god. Under åren före 1928 saknas för vissa mindre utbildningsinriktningar uppdelning på kön och/eller på skolår. Dessa uppgifter har uppskattats och orsakar inte en täckningsbrist för dessa variabler på totalen. Läs vidare under avsnitt 5.1 för mer detaljerade noter kring särskilda år.

För de år som målvariablerna finns överensstämmer de med intressevariablerna.

Variabeln kön finns inte redovisad för barnomsorgen innan 1999. Ålder finns endast grupperad i barnomsorgsstatistiken under de tidigaste åren.

1.2.3 Statistiska mått

Den historiska utbildningsstatistiken utgörs av statistikvärden avseende statistiska storheter av typerna total (med "antal" som vanligaste variant).

1.2.4 Redovisningsgrupper

Statistiken redovisas efter ett antal redovisningsgrupper. De viktigaste är skolform, kön, inriktning, ålder och skolår.

Statistiken redovisas efter följande skolformer. Observera att alla skolformer här är grupperade men att de alla såg olika ut både över tid och mellan olika skolor:

Barnkrubba/daghem/förskola

I mitten av 1800-talet startade den första barnkrubban i Sverige. Den tillkom främst för att kunna ta hand om barn till "fattiga och förvärvsarbetande mödrar". Barnkrubbor började under 1950-talet kallas daghem och började få en mer pedagogisk inriktning. År 1998 övergick daghem till att heta förskola.

Barnträdgård/lekskola/förskola/förskoleklass

I slutet av 1800-talet startade den första kindergarten/barnträdgård som till skillnad från barnkrubban hade en mer pedagogisk inriktning, dock baserad på lek och frihet. Barnträdgården var avsett för barn 3-7 år och endast under några få timmar per dag. Under 1940-talet började namnet lekskola användas och kunde omfatta barn från 2-4 års ålder. Under en tid på 1950-talet användes namnet förskola för att sedan återgå till lekskola. Omsorgsformen

avsåg fortfarande bara vistelse under ett få tal timmar per dag. I den statistiska redovisningen började lekskolan kallas för deltidsgrupp under 1970-talet. År 1998 övergick även deltidsgrupp till att gå under namnet förskola. Förskolan hade dock tidigare varit ett övergripande namn för lekskola och daghem. Kvar i deltidsgruppen blev då sex-årsverksamheten som fick namnet förskoleklass.

Arbetsstugor/eftermiddagshem/fritidshem

Arbetsstugor för barn i skolåldern startade under 1880-talet och var föregångare till det som senare kom att kallas eftermiddagshem och som idag kallas fritidshem. Arbetsstugor innebär dock arbete för skolbarnen efter skolan slutat för dagen. De arbetsstugor i Norrland där barn var inackorderade under lång tid ingår inte i redovisningen eftersom de inte ansågs vara barnomsorg under del av dygnet.

Familjedaghem/trefamiljssystem/pedagogisk omsorg

Familjedaghem i kommunal regi har funnits sedan senare hälften av 1940-talet och innebär att en person som är anställd av kommunen tar emot barn i sitt eller andras hem.

Trefamiljssystemet innebär att familjer går ihop och har en kommunanställd barnskötare eller liknande som tar hand om barnen i deras hem.

1 juli 2009 ersattes begreppet familjedaghem med pedagogisk omsorg. Pedagogisk omsorg är ett samlingsbegrepp där familjedaghem och flerfamiljslösningar är några exempel.

Grundskolan

Efter andra världskriget påbörjades reformeringar av skolväsendet i Sverige. Undervisningen av barn mellan ca 7-15 år hade länge skett enligt parallellskolesystemet, dvs. fler olika skolformer undervisade parallellt samma åldersgrupp. Enhetsskoltanken präglade reformarbetet och innebar en uppfattning om att sammanhållna program och elevgrupper skulle eftersträvas. Man beslutade under 1950-talet i riksdagen att en enhetlig grundskola skulle genomföras från och med läsåret 1962/63. Man startade upp försöksverksamhet med en enhetsskola vilket ökade i omfattning under 1950-talet. Övergången från enhetsskola till grundskola skedde sedan successivt under åren 1962-1965. Höstterminen 1972 var grundskolan helt genomförd till och med årskurs 9 i hela landet.

I statistiken ingår försöksskolans elever i folkskolestatistiken läsåren 1949/50-1959/60 samt i grundskolestatistiken läsåren 1960/61-1965/66. Läsåren 1960/61-1961/62 utgjordes grundskolestatistiken i själva verket bara av försöksskolans elever eftersom grundskolan som skolform påbörjades 1962/63.

De övriga skolformerna som undervisade barn och ungdomar i åldrarna 7-15 år inkluderade folkskola, allmänna läroverk, privatläroverk, kommunala mellanskolor och kommunala flickskolor.

Folkskolan

Från 1842 gällde den nya folkskolestadgan vilket innebar att alla barn skulle delta i en grundläggande utbildning. Folkskolans första två år kom så

småningom att heta småskolan och småskolan som skolform slog helt igenom i 1882 års folkskolestadga. Den "egentliga" folkskolan, som den kallades, följde därefter och det var önskvärt att folkskolan skulle vara 4-årig. Det innebar en sexårig skolgång. I normalplanen från år 1878 angavs denna modell som den önskvärda utbildningslängden. Det var dock inte ovanligt med kortare eller längre skolgång, det senare främst i städerna.

I glesbygden var det ofta svårt med en regelrätt folkskola eftersom avstånden var stora och underlaget av skolbarn var lågt. Flera lösningar gjordes därför med anpassning av skolformer inom folkskolan. År 1853 stadgades det även att mindre folkskolor fick inrättas för byar med mera som var glest bebyggda och så avlägsna att det var svårt att anställa en utbildad godkänd folkskollärare. Vid de mindre folkskolorna kunde oexaminerade lärare tillsättas. Den mindre folkskolan blev fullt legaliserad genom 1882 års folkskolestadga.

En annan vanlig lösning var flyttande folkskolor, vilket innebar att en folkskollärare kunde dela sin tid mellan flera olika skolor under olika tidsperioder. Det gällde socknar som var mycket vidsträckta och byarna låg spridda. Denna lösning fick därför stor utbredning men innebar även en bristfällig undervisning.

Halvtidsläsningen var vanlig, särskilt vad gäller flyttande folkskolor och mindre folkskolor. Men det fanns även andra skäl till halvtidsläsning koncentrerat till del av dag eller vissa dagar. Det sågs som alltför stort avbräck att barnen skulle hållas borta från gårdens arbete i flera år. Både för att de behövdes som arbetskraft men även för att man ansåg att barnen behövde vänjas tidigt vid det hårda kroppsarbetet som skulle vara de allra flestas framtida yrkesverksamhet.

I 1889 års normalplan samlades de typer av folkskolor som skulle finnas, förutom de som angetts vid 1878 års normalplan lades några till 1889:

Småskolor:

- fast skola med tvåårsklasser
- fast skola med treårsklasser
- flyttande skola med två- eller treårsklasser.

Folkskolor:

- fast skola
 - fyraårsklasser med olika varianter
- flyttande skola
 - tvåårsklasser
 - treårsklasser
 - fyraårsklasser.

Alla folkskole- och småskoletyperna, samt även varianter av skolor där både småskola och folkskola finns blandat, benämndes med littera och en bokstav. Bokstäverna som gällde småskolor var gemener och bokstäverna som gällde folkskolor var versaler. En enklare och översiktlig förklaring av de olika littera-grupperna ges i tabellen nedan. Många grupper nedan delades in i hur många årskurser som gick i samma klass med mera. I de fall där Litt delas upp i vår statistik utgår från Litt A respektive Litt a som är heltidsstudier och

en klass per årskurs. Den formen sågs som idealet och det är andelen elever som deltar i Litt A/a som oftast har omnämnts och dessutom såsom grundskolan ser ut. I vår statistik kan vi också ange begreppet huvudform av folkskolan istället för Litt A/a.

	Till 1918	1919– 1959	Från 1960		
Folkskolor					
Litt A	A	A	A	Heltid 4 år	En klass per årskurs
Litt B	B	B1	B1	Heltid oftast	
Litt C	C	C1v		Halvtid	
Litt		C1Cv		Halvtid	
Litt		C2		Halvtid	
Litt		C3		Flyttande folkskola	
Litt D	D	B2v	Bv	Heltid	
Litt E	E	B2	B2	Heltid	
Litt F	F	B3	B3	Heltid	
Litt G	G	C3		Flyttande folkskola	
Litt G2	G2	C3		Flyttande folkskola	
Litt H	H	H1		Mindre folkskola	
Litt		K1		Mindre folkskola	
Litt		D2		Mindre folkskola	
Litt		K2		Mindre folkskola	
Litt I	I	D3		Flyttande mindre folkskola	
Småskolor					
Litt a	a	a	a	Heltid	En klass per årskurs
Litt b	b	b	b	Heltid	
Litt		bv	bv	Heltid	
Litt		bvll	bv	Heltid	
Litt c	c	c1		Halvtid	
Litt		c13		Halvtid	
Litt d	d	b3		Heltid	
Litt g	g	c3		Flyttande småskola	

År 1936 beslutade riksdagen att 7-åriga folkskolor skulle bli obligatoriska i hela landet, reformen skulle genomföras under 12 år och vara slutförd senast läsåret 1948/49. Långt dessförinnan hade åtskilliga skoldistrikt fått medgivande att inrätta obligatorisk 8-årig folkskola. Skillnaderna var stora mellan distrikten och i synnerhet mellan städer och landsbygd.

Tidigt fanns inom många folkskolor möjligheter att på olika sätt läsa ytterligare något eller några år:

- **Folkskolans högre avdelning**, som i regel byggde på folkskolans sjätte årskurs, var en frivillig förlängning efter den ordinarie folkskolan. Den högre avdelningen fanns tidigare på sina håll, särskilt i städer, men benämningen definierades och beskrevs i 1897 års folkskolestadga.

När den sjuåriga folkskolan genomfördes på allt fler ställen byggde den högre avdelningen på folkskolans sjunde årskurs.

- **Fortsättningsskola** var en praktisk ungdomsskola som efter folkskolan skulle grundlägga de ungas utbildning för yrkeslivet. Fortsättningsskolan bedrevs från 1860- och 1870-talen på olika håll och på olika sätt runt om i Sverige. Massor av olika varianter fanns på hur de deltog och de blandades ofta med vanliga folkskolan och sågs länge som en del av folkskolan. Från och med 1877 fick fortsättningsskolan statsbidrag och styrdes därmed upp till att deras uppgift måste vara att ge en högre undervisning än folkskolan. Ett krav för att påbörja fortsättningsskolan var att man blivit godkänd i avgångsprövningen från folkskolan. Den årliga undervisningstiden borde uppgå till minst 180 timmar på ett år, koncentrerad eller utspridd undervisning. Skolformen var frivillig under åren 1877–1918. Genom 1918 års beslut om praktiska ungdomsskolor, erhöll fortsättningsskolan en självständig ställning. Genom beslutet blev fortsättningsskolan obligatorisk från och med 1919, den skulle i regel vara tvåårig med en sammanlagd undervisningstid på 360 timmar. Skolan bedrevs oftast inte som heldagsundervisning. Fortsättningsskolan påbörjades oftast efter folkskolans år 7 eller 8 och varade i 1–2 år.
- **Ersättningsskola** anordnades dels för elever från mindre folkskola, som av någon anledning inte kunde gå i fortsättningsskola, dels för elever som medgivits avgång från folkskolan utan att ha fått fullständigt avgångsbetyg. Skolformen var från början frivillig och beskrevs i folkskolestadgan från 1897. Från och med 1919 blev ersättningsskolan obligatorisk för dem som behövde den för att fullgöra folkskolan.

Undervisningen inom folkskolan avvecklades under 1960-talet och var helt avvecklad inför höstterminen 1971. Folkskolans avveckling har i varje kommun skett genom en övergång till grundskolan årskursvis; först årskurs 1–5, sedan årskurs 6 etc.

I statistiken redovisas folkskolan endast som grupp fördelat på folkskolans skoltyper fram till och med läsåret 1943/44. Från och med läsåret 1944/45 redovisas folkskolans elever per skolår.

Från och med 1944/45 redovisas folkskolan inklusive högre avdelning. Fortsättningsskolan är inte inräknad i folkskolan. Uppgift om fortsättningsskolan fördelad på skolår finns i nuläget inte mellan 1944 och 1965, därför redovisas fortsättningsskolan enbart på totalen för alla skolår, skolår 1–12 eller 1–9. Ersättningsskolan är inte inräknad eftersom det inte finns uppgift fördelat efter kön inom ersättningsskolan. Det handlar om runt 1 000 elever per år från 1944/45 och framåt som deltog i ersättningsskolan. Inom folkskolan räknas även försöksskolan in under åren 1949/50–1959/60.

Högre folkskola

Den första högre folkskolan tillkom 1856 och var en frivillig och praktisk utbildningsform som skulle byggas på folkskolan för att förbereda för ett framtida yrkesliv. Enligt beslut 1858 skulle understöd till högre folkskola endast utgå när en sådan inrättades på landet. Syftet var att få till stånd en skola för allmogens begåvade barn. Det gick dock trögt eftersom folkskolan

vid den tiden inte hade nått en sådan utveckling att den kunde bära en högre utbildning. I synnerhet inte på landsbygden där många vid den här tiden inte läste sexårig folkskola på heltid. Den högre folkskolan hade i början mycket blandad nivå och fungerade ibland som parallellform till grundskolan. Sedan folkhögskolan kommit till stånd under samma tid konkurrerade de dessutom till viss del om samma elever.

Senare stramades organisationen upp. Den betraktades fortfarande ibland som en parallellform till fortsättningsskolan. Skillnaderna var dock stora. Den högre folkskolan bedrev heldagsundervisning, i allmänhet under flera hela läsår, oftast mellan 2–4 år. De liknade på många sätt till innehållet realskolor och var ett alternativ till realskolor för elever som önskade en utbildning som var mer praktiskt inriktad. Den högre folkskolan har ibland betecknats som en mellanform mellan de mer teoretiska skolorna för allmänt medborgerlig bildning och de rena yrkesundervisningsanstalterna. De högre folkskolorna gav dock ingen examen.

Från och med 1918 delades utbildningarna in i Allmänna utbildningslinjer respektive Yrkesbestämda utbildningslinjer eftersom statsbidraget var kopplat till den indelningen. Innan 1918 kunde de ha olika inriktningar men det redovisas inte i statistiken.

Under 1920-talet och framåt ombildades många högre folkskolor till kommunala mellanskolor, kommunala praktiska mellanskolor eller statliga samrealskolor som alla gav en examen (realexamen eller praktisk realexamen). Under 1960-talet fanns bara ett fåtal elever kvar inom högre folkskola, från och med 1962 fanns endast högre folkskola kvar i Gävleborgs län.

Högre kommunala skolor

Kommunala mellanskolor/realskolor

De första två kommunala mellanskolorna började sin verksamhet vårterminen 1910. För inträde i mellanskolans första klass krävdes att den sökande vid ett offentligt förhör visat sig ha kunskaper motsvarande de krav som gällde för avgångsbetyg från högsta årskursen i folkskola anordnad enligt normalplan. Utbildningen var oftast på fyra år och gav en realexamen. De kommunala mellanskolorna utvecklades ofta ur andra skolformer som privata mellanskolor/realskolor, högre folkskola eller folkskolans högre avdelning.

Många kommunala mellanskolor blev senare statliga realskolor fram t.o.m. 1950 när principbeslutet togs om enhetsskolans införande. Då inrättades inga nya statliga realskolor och antalet kommunala realskolor ökade något. De utvecklades dock senare under 1960-talet i samband med att grundskolan infördes.

I statistiken startar redovisningen av kommunala mellanskolor med läsåret 1910/11. De 177 elever som gick under vårterminen 1910 ingår inte i någon statistik eftersom den uppgiften inte är uppdelad efter årskurs och kön samt att dessa elever till allra största delen troligtvis även ingår höstterminen 1910.

Från läsåret 1952/53 ändrades skolornas namn till kommunala realskolor.

Praktiska kommunala mellanskolor/realskolor

Riksdagen beslutade år 1933 om att införa en praktiskt inriktad studiegång inom realskolan som alternativ till den teoretiska. Beslutet innebar att högst fem yrkesbestämda högre folkskolor fr.o.m. läsåret 1933/34 försöksvis skulle anordnas som praktiska mellanskolor samt att vid högst tre allmänna läroverk eller kommunala mellanskolor anordna en inbyggd praktisk utbildningslinje.

1937 beslutade riksdagen att dessa skulle överföras från försöksstadiet och efterhand byggas ut.

Utbildningen var oftast på fyra år och byggde på en sexårig folkskola, men i något fall var de treåriga byggande på sjuårig folkskola. Skolorna gav en praktisk realexamen, det gällde även de inbyggda praktiska linjerna. De praktiska kommunala mellanskolorna utvecklades ofta ur högre folkskola.

Många kommunala mellanskolor blev senare statliga realskolor fram t.o.m. 1950 när principbeslutet togs om enhetsskolans införande. Då inrättades inga nya statliga realskolor och antalet kommunala realskolor ökade något. De utvecklades dock senare under 1960-talet i samband med att grundskolan infördes.

Från läsåret 1952/53 ändrades skolornas namn till praktiska kommunala realskolor.

Kommunala flickskolor

Genom 1927 års skolreform öppnades det stora flertalet statliga läroverk för flickor. Redan vid mitten av 1930-talet var en tredjedel av samtliga elever vid de statliga realskolorna flickor. De statliga realskolorna gav realskoleexamen, de hade däremot ingen flickskolelinje. Flickskolelinjerna hade utvecklats inom den privata flickskolan. Dessa linjer var längre än realskolan och examensfri. De berättigade därmed inte till inträde i gymnasieskola. Flickskolelinjerna skulle däremot leda till normalskolekompetens.

Riksdagen ansåg att den gamla flickskoletypen var alltför värdefull för att gå till spillo, och ett förslag om inrättande av kommunala flickskolor framlades av 1927 års skolsakkunniga. Den första kommunala flickskolan inrättades år 1929. De kommunala flickskolorna ökade snabbt i antal och de utvecklades ofta ur privata flickskolor. Vid de kommunala flickskolorna anordnades flickskolelinjer samt realskolelinjer.

Statliga allmänna läroverk

Allmänna läroverk har en lång historia och har sitt ursprung i utbildningen av kyrkans män med kyrkan som huvudman redan under medeltiden. På 1500-talet blir kyrkan en statskyrka och staten därmed huvudman för lärdomsskolan som den då kallades. Genom 1820 års stadga blev benämningen elementarläroverk och genom 1878 års stadga kallades de Statliga allmänna läroverk.

De allmänna läroverken innebar utbildning motsvarande ungefär skolåren 5 till och med gymnasieskolan. Detta varierade mellan olika skolor.

Skolorna delades upp i högre allmänna läroverk som bestod av realskollinjer och gymnasielinjer samt i realskolor som endast bestod av realskollinjer. De allmänna läroverken var från 1930-talet och framåt still stor del samläroverk,

dvs öppna för både pojkar och flickor. Tidigare var läroverken bara öppna för pojkar. Det fanns dock fortfarande kvar några "gossläroverk" och "gossrealskolor" enbart avsedda för pojkar vid den här tiden. Allmänna högre läroverk för flickor hade också upprättats.

Högre gossläroverk

Högre gossläroverk kallades innan läroverksreformen 1927 för Högre allmänna läroverk. Efter 1927 öppnades de flesta läroverk även för flickor, därav benämningen högre gossläroverk för de skolor som fortfarande endast var öppna för pojkar. Från och med 1944 och framåt fanns på gossläroverken 3-åriga, 4-åriga och 5-åriga realskollinjer som gav realskolexamen. De hade även gymnasielinjer som ledde till mogenhetsexamen/studentexamen.

Högre samläroverk

Högre samläroverk var en ny benämning genom 1927 års läroverksstadga då de öppnades för både pojkar och flickor. Från och med 1944 och framåt fanns på samläroverken 3-åriga, 4-åriga och 5-åriga realskollinjer som gav realskolexamen. Dessutom fanns inbyggda praktiska linjer (med inriktning på handel respektive teknik) som omfattade de två sista åren i realskolan. Dessa gav en praktisk realskolexamen. De hade även gymnasielinjer som ledde till mogenhetsexamen/studentexamen.

Högre flickläroverk

Högre flickläroverk var en ny skolform inom de allmänna läroverken då möjligheter gavs för flickor att gå dessa skolor. Den första skolan upprättades 1929. Det fanns 3-åriga, 4-åriga och 5-åriga realskollinjer som gav realskolexamen. Dessutom fanns inbyggda praktiska linjer (med huslig inriktning) som omfattade de två sista åren i realskolan. Denna gav en praktisk realskolexamen. De hade även gymnasielinjer som ledde till mogenhetsexamen/studentexamen.

Statens normalskola för flickor

Statens normalskola för flickor intar en lite speciell ställning inom flickskoleväsendet. Under lång tid var flickornas enda möjlighet till en högre utbildning de privata flickskolorna och de privata samläroverken. Bristen på kvalificerade lärare kunde vara stor och år 1861 bildades det Högre lärarinneseminarier som skulle tillgodose behovet av utbildade lärarinnor till de dessa skolor. Lärarinneseminarier hade en övningskola för de blivande lärarinnorna, Statens normalskola för flickor, som bildades 1863.

Statens normalskola blev mönsterbildande för högre flickskola och innehöll till en början en 8-årig flickskolelinje som gav normalskolekompetens.

År 1943 ändrade skolan namn till Statens normalskola. Statens normalskola omfattade gymnasium, realskola, flickskola och sexårig folkskola, den senare ombildades senare till nioårig enhetsskola.

Skolans verksamhet avvecklades efter 1976 och var då sedan en tid enbart ett gymnasium.

I statistiken i ursprungskällorna har denna skola redovisats tillsammans med de högre privata flickskolorna fram till och med 1942/43. Från och med

1943/44 har skolan redovisats tillsammans med högre allmänna flickläroverk och från och med 1949/50 har den redovisats tillsammans med högre allmänna samläroverk. Skolan har dock i den här statistiken ingått med de högre allmänna flickläroverk då det i huvudsak varit flickor som gått på den här skolan.

Gossrealskolor

Gossrealskolor kallades innan läroverksreformen 1927 för enbart realskolor. Efter 1927 öppnades de flesta läroverk även för flickor, därav benämningen gossrealskolor för de skolor som fortfarande endast var öppet för pojkar. Från och med 1944 och framåt fanns på gossrealskolorna 3-åriga, 4-åriga och 5-åriga realskollinjer som gav realskolexamen samt en inbyggd praktisk realskollinje de sista två åren i realskolan som gav en praktisk realskolexamen.

Samrealskolor

Samrealskolor var en ny benämning genom 1927 års läroverksstadga då de öppnades för både pojkar och flickor. Från och med 1944 och framåt fanns på samrealskolorna 3-åriga, 4-åriga och 5-åriga realskollinjer som gav realskolexamen. Dessutom fanns inbyggda praktiska linjer (med inriktning på handel, teknik respektive jordbruk) som omfattade de två sista åren i realskolan. Dessa gav en praktisk realskolexamen.

Privatläroverk

Privatläroverken utvecklades parallellt med de allmänna läroverken och uppstod i en värld där nya samhällsklasser och nya utbildningsbehov uppstod. Den statliga skolan styrdes av kyrkan och hade därför svårt att reformera sig och anpassa sig till de nya utbildningsbehoven på 1700- och 1800-talet. Det var i första hand den växande medelklassen som sände sina söner till dessa skolor.

Enskilda högre flickskolor

Den allmänna högre utbildningen var stängd för flickor, därför började även flickskolor etableras på privata initiativ. Dessa riktade sig i första hand till de privilegierade i samhället och höll en "kvinnlig" utbildning enligt konventionella ideal. Under 1800-talet tillkom ett stort antal högre flickskolor.

De enskilda högre flickskolorna bestod ofta av kindergarten (lekskola) för 6-åringar och sedan av tre eller fyra förberedande klasser, motsvarande ungefär lågstadiet. Från skolår 4 fanns en flickskolelinje, den åttaåriga elementarskolan. Några skolor hade även infört realskolelinjer från 1904.

Från 1928 började den 8-åriga flickskolelinjen ersättas av en 6-årig och/eller 7-årig flickskolelinje i övrigt kvarstod de förberedande klasserna som nu var 4-åriga samt realskolelinjerna på några skolor.

Flickskolelinjerna ledde till normalskolekompetens från 1909 som var en examen som ansågs ligga mellan realskolexamen och studentexamen.

Enskilda högre gosskolor

De enskilda högre gosskolorna bestod ibland av kindergarten (lekskola) för 6-åringar och sedan av tre eller fyra förberedande klasser, motsvarande ungefär

lågstadiet. Från skolår 4 fanns en 6-årig realskolelinje som avslutades med gymnasielinjer.

Från och med 1929 började den sexåriga realskolelinjen ersättas av 4-årig respektive 5-årig realskolelinje. Det blev under 1930-talet allt färre skolor som erbjöd förberedande klasser och i början på 1940-talet fanns inte dessa kvar längre. I övrigt kvarstod gymnasiet.

Realskolelinjerna ledde till realexamen och gymnasielinjerna ledde till mogenhetsexamen/studentexamen. Dessutom fanns i en skola en inbyggd praktisk linje med inriktning mot handel det sista året i den femåriga realskolan som ledde till en praktisk realskoleexamen.

Enskilda högre samskolor

När läroverken öppnades för flickor, först öppnades realskolan för flickorna och senare även gymnasiet, uppstod även samskolor. Det var oftast skolor som tidigare endast varit öppna för pojkar som öppnades upp även för flickor.

De enskilda högre samskolorna bestod ibland av kindergarten (lekskola) för 6-åringar och sedan av tre eller fyra förberedande klasser, motsvarande ungefär lågstadiet. Från skolår 4 fanns en 6-årig realskolelinje som avslutades med gymnasielinjer. På några skolor fanns även den 8-åriga elementarskolan, som var en flickskolelinje. Den började 1928 ersättas av en 7-årig flickskolelinje samtidigt som de förberedande klasserna övergick till att bli 4-åriga jämfört med tidigare 3-åriga.

Från och med 1930 började den 6-åriga realskolelinjen ersättas av 4-åriga respektive 5-åriga realskolelinjer och senare även med 2-åriga och 3-åriga realskolelinjer. I övrigt kvarstod gymnasiet.

Flickskolelinjerna ledde till normalskolekompetens. Realskolelinjerna ledde till realexamen och gymnasielinjerna ledde till mogenhetsexamen/studentexamen. Dessutom fann i en skola en inbyggd praktisk linje med inriktning mot hantverk det sista året i den femåriga realskolan som ledde till en praktisk realskoleexamen.

Enskilda mellanskolor - gosskolor

Enskilda mellanskolor var skolor som hade utbildning upp till realexamen. Efter läroverkens öppnande för flickor var endast ett par av dessa skolor öppna enbart för pojkar. Skolorna bestod av 5-åriga respektive 6-åriga realskolelinjer som ledde till realskoleexamen.

Enskilda mellanskolor - samskolor

När realskolorna öppnade för flickor blev de flesta enskilda mellanskolorna samskolor. Dessa skolor hade utbildning upp till realexamen. Skolorna bestod ibland av förberedande klasser samt av 2-åriga, 3-åriga, 4-åriga, 5-åriga, 6-åriga och 7-åriga realskolelinjer som ledde till realskoleexamen. Den vanligaste längden på utbildningen var 4 år.

Realskolestadiet – utbildningar ledande till realexamen

Realskolestadiet avser alla de realskolelinjer som leder till en realexamen eller en praktisk realexamen. Från realskolan kunde man fortsätta till gymnasiet.

Realskolelinje var en 2-årig, 3-årig, 4-årig, 5-årig 6-årig eller 7-årig utbildningslinje som man kunde påbörja efter folkskolan eller annan likvärdig grundutbildning. De längre utbildningslinjerna, 6- och 7-åriga, fasades ut under 1930-talet. Dessa linjer påbörjades vanligtvis efter tre år i folkskolan eller motsvarande. En 5-årig realskolelinje påbörjades vanligtvis efter fjärde folkskoleklassen eller motsvarande. En 2-årig (fanns endast inom privatläroverk), 3-årig eller 4-årig realskolelinje påbörjades vanligtvis efter sjätte folkskoleklassen eller motsvarande. För att komma in på en 3-årig realskolelinje krävdes särskilt höga betyg eftersom man skulle klara av den 4-åriga realskolan på 3 år istället. Inom de privata läroverken fanns ibland förberedande klasser inför realskolestadiet.

Realskolelinjer innefattar allmänna och ibland praktiska linjer oavsett skolform. Realskolelinjer förekom i följande skolformer:

- allmänna läroverk; högre allmänna gossläroverk, högre allmänna samläroverk, högre allmänna flickläroverk, gossrealskolor, samrealskolor
- kommunala skolor; kommunal mellanskola/realskola, kommunal flickskola, kommunal praktisk mellanskola/realskola
- privatläroverk; enskilda högre flickläroverk, enskilda högre gosskolor, enskilda högre samskolor, enskilda mellanskolor
- folkskolan; inbyggda realskolelinjer och korrespondensrealskolelinjer.

Uppgifter om antalet elever omfattar realskolelinjerna inom alla ovan skolformer med undantag för åren 1944–1961 när elever i folkskolans inbyggda realskolelinjer och korrespondensrealskolelinjer inte ingår. Preparandkurserna för realexamen vid Hermods korrespondensinstitut ingår inte.

Flickskolestadiet

Flickskolestadiet avser alla de flickskolelinjer som leder till normalskolekompetens. Normalskolekompetens ansågs allmänt ligga något högre än avlagd realexamen. Den berättigade dock inte till inträde i gymnasieskolan. Däremot berättigade den till vissa befattningar i allmän tjänst och gav tillträde till vissa statliga kurser. Det var endast de som valde en teoretisk inriktning som fick normalskolekompetens, valde man praktisk inriktning gavs ingen kompetens.

Flickskolelinje var en 5-årig, 6-årig, 7-årig eller 8-årig utbildningslinje som man kunde påbörja efter folkskolan eller annan likvärdig grundutbildning. Den 8-åriga flickskolelinjen påbörjades vanligtvis efter 3 år i folkskolan eller motsvarande. Denna linje fasades ut under 1930-talet. En 7-årig flickskolelinje påbörjades vanligtvis efter fjärde folkskoleklassen eller motsvarande. En 6-årig flickskolelinje påbörjades vanligtvis efter sjätte folkskoleklassen eller motsvarande. Mot slutet av 1950-talet började även 5-åriga flickskolelinjer införas. Denna linje påbörjades också efter sju år i folkskolan eller motsvarande. Flickskolelinjerna var oftast längre än realskolelinjerna och skolgången blev ofta hela 12 år om man gick igenom hela flickskolan.

Flickskolelinjer innefattar allmänna och ibland praktiska linjer oavsett skolform. Flickskolelinjer förekom i följande skolformer:

- allmänna läroverk; högre allmänna flickläroverk
- kommunala skolor; kommunal flickskola
- privatläroverk; enskilda högre flickläroverk, enskilda högre samskolor.

Högskoleutbildning

I statistiken särredovisas vissa examina som är jämförbara över tid. Det handlar om de examina som numera benämns civilingenjörsexamen, juristexamen, läkarexamen, tandläkarexamen och socionomexamen. Dessa examina har haft olika benämningar över tiden och det har även funnits variationer i utbildningarnas längd.

1.2.5 Referenstider

Referenstiderna för statistiken är:

- 1859–2020 för elever i grundskolan och dess föregångare
- 1937–2020 för barn i barnomsorg/förskoleverksamhet
- 1936/37–2020/21 för examina vid universitet och högskolor

2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Statistiken baseras på redan publicerad officiell statistik från Skolverket, UKÄ och SCB och bedöms allmänt vara mycket tillförlitlig.

Under första kvartalet av 2020 började covid-19 spridas i Sverige och i världen. Det har inte påverkat kvaliteten eller jämförbarheten av Historisk statistik om utbildning.

Det som skattas är antalet inskrivna barn inom barnomsorg/förskoleverksamhet med *antalet platser* för åren 1937–1967 eftersom det saknas uppgift om antalet inskrivna barn.

För läsåret 1859/60–1865/66 vad gäller högre allmänna gossläroverk respektive lägre allmänna gossläroverk finns uppgifter men summeringarna av dessa stämmer inte alltid med summor från andra källor. Här finns en osäkerhet eftersom det inte heller finns en officiell siffra att utgå från för dessa tidiga år. Siffrorna från dessa år måste därför ses som ungefärliga. Det påverkar tabellen som gäller allmänna läroverk.

För läsåren 1910/11–1912/13 finns inom högre enskilda samskolor samt enskilda mellanskolor endast totaluppgifter men inte uppdelning efter kön vid fördelning av skolår och utbildningslinje. Däremot finns uppdelning efter kön på totalen av alla skolor. För enskilda mellanskolor finns dessutom uppgifter om könsfördelning även efter skolår för totalen av realskolelinjer. Här har därför en uppskattning gjorts för fördelning efter kön med hjälp av de uppgifter som finns och baserat på efterföljande år. Det påverkar tabellen som gäller enskilda goss- och samskolor samt enskilda mellanskolor.

För läsåren 1909/10–1928/29 har könsfördelningen samt fördelningen mellan skolåren 1–3 uppskattats vissa år vad gäller högre enskilda flickskolor, högre enskilda goss- och samskolor samt enskilda mellanskolor. Några av åren finns

uppgifter om fördelning mellan skolår. Uppgifter om könsfördelningen över totalen finns dock för de förberedande klasserna alla år. Det påverkar tabellen som gäller högre enskilda flickskolor, tabellen som gäller högre enskilda goss- och samskolor samt enskilda mellanskolor.

Osäkerhet finns även vad gäller realskoleklasserna inom de högre enskilda flickskolorna. För läsåren 1909/10–1915/16 är osäkerheterna alltför stora, där har uppgifter om realskolelinjerna helt utgått för tillfället. Vad gäller uppgifter mellan läsåren 1916/17–1927/28 har en uppskattning gjorts av fördelningen mellan skolåren, uppgifter om totala antalet elever inom respektive linje finns däremot. De flickskolor som hade realskolelinjer var endast några stycken och antalet elever var få. Detta påverkar tabellen som gäller högre enskilda flickskolor.

För läsåren 1910/11–1930/31 är redovisningen av enskilda mellanskolor i de tabeller som finns publicerade otydliga. Otydligheten gäller främst hur långa utbildningarna är. De 4-åriga realskolelinjerna är tydligast. Men de svåraste att avgöra är de som är 5-åriga, 6-åriga och 7-åriga och där kan uppgifter från vissa skolor och elever hamnat fel. Totalsummorna stämmer dock. Detta påverkar tabellen om enskilda mellanskolor.

För läsåret 1959/60 har könsfördelningen uppskattats inom skolåren i vissa fall vad gäller allmänna läroverk och privatläroverk. Uppgifter finns om könsfördelningen över totalen på de respektive linjerna men inte efter skolår, däremot finns en totalsiffra per skolår och linje. Det påverkar tabellen som gäller allmänna läroverk samt totaltabellen om alla elever i grundläggande utbildning.

Andel elever av befolkningen är en uppskattning baserad på att man utgår från antalet 7-åringar i befolkningen när man tittar på andel elever i skolår 1 osv. Det gäller alla skolformer och alla år eftersom alla inte börjar grundskolan vid samma ålder. Det syns särskilt tydligt när andelen elever ibland blir över 100 procent. Man kan ändå anta att felen här jämnar ut sig totalt sett och ger den bästa uppskattning av studiedeltagande vi kan få.

Inga osäkerhetsintervall tas fram.

2.2 Osäkerhetskällor

Det finns osäkerhet i den historiska utbildningsstatistiken på så sätt att kvaliteten och statistikens framtagning inte dokumenterades lika väl förr som nu. Det gör det svårt att bedöma säkerheten i siffrorna. Det som talar för god kvalitet på totalnivå inom respektive skolform är att siffrorna stämmer överens med den officiella statistiken och därmed kan en godtagbar kvalitet förutsättas. När inte officiell jämförbar statistik har funnits har utgångspunkten i första hand varit de detaljerade statistiktabellerna framtagna av Ecklesiastikdepartementet samt Skolöverstyrelsen. Ibland har olika uppgifter redovisats i källmaterialet och då har bedömningar behövt göras i varje enskilt fall. Osäkerheten ligger i första hand i uppgifterna på detaljnivå.

Åren innan 1876 har inte någon officiell statistikrapport tagits fram vad gäller utbildning inom läroverken. De tabeller som gjorts kan ibland ge olika uppgifter beroende på källa och här finns inget "facit" i form av en publicerad

summauppgift. Det gör osäkerheten kring dessa siffror mycket större, dock även här på detaljnivå. Summorna kan antas stämma relativt bra.

På senare tid anses osäkerhetskällan bortfall påverka statistiken mest, det är också den vi har mest kännedom om.

2.2.1 Urval

Denna källa bidrar inte till osäkerhet i statistiken.

2.2.2 Ramtäckning

Ramen för deltagande elever i grundskola och inskrivna barn i barnomsorg är samtliga barn och personer inom det svenska utbildningsväsendet. Ram och rampopulation är samma.

Ramen för examina utgörs av de administrativa register som förs av lärosäten med examensrätt för högskoleutbildning.

Målpopulationen stämmer i huvudsak väl överens med rampopulationen och täckningsbristerna beskrivs nedan.

Känd undertäckning gäller:

- Högre enskilda flickskolor mellan åren 1909 och 1915 saknar för dessa år uppgifter om antal elever i realskoleklasser. Det handlar om ca 300 elever per år.
- Ersättningsskolan mellan åren 1944 och 1958 ingår i nuläget inte i statistiken eftersom det bara finns uppgifter på totalen. Ersättningsskolan hade ca 1 500 elever 1944 och 300 elever 1958 och undervisningen bedrevs inte på heltid.
- Folkskolans inbyggda realskolelinje och korrespondensrealskolelinje ingår inte i nuläget i statistiken mellan 1944 och 1961. Det handlar om ca 2 000–6 000 elever.
- Folkskolans hjälp- och specialklasser ingår i nuläget inte i folkskolan medan de ingår i grundskolan/försöksskolan. Det handlar om totalt 10 000–35 000 elever.

Vad gäller grundskolan finns viss undertäckning i form av skolor som inte rapporterar in sina uppgifter. På senare år har den undertäckningen legat på ca 1 promille.

Skolenhetsregistret, som utgjort insamlingsramen för undersökningen av elever i grundskolan sedan 1978, beräknas ha små täckningsfel.

Rampopulationen för grundskolan består av samtliga elever som finns på skolenheter som i Skolenhetsregistret har notering om att de bedriver grundskola. Det kan finnas en viss undertäckning till följd av att skolenheter uppgett fel eller inte uppgett att de bedriver verksamhet. Någon övertäckning antas inte förekomma.

Den undertäckning som kan förekomma anses som liten och påverkar därför inte tillförlitligheten.

2.2.3 Mätning

Uppgifterna till den historiska utbildningsstatistiken hämtas från redan publicerad officiell utbildningsstatistik. För de senare åren hämtas statistiken

från digitalt media men för åren före 1990 hämtas uppgifter från publikationer i tryckt format och material på papper från Riksarkivet. Publikationerna lånas från SCB:s arkiv och material från Riksarkivet fotograferas/skannas. Siffrorna skrivs av och överförs till digitalt medium (tidsserietabeller).

Det är svårt att göra en bedömning om hur mätning påverkar statistikens tillförlitlighet när data hämtas från publicerad statistik så långt tillbaka i tiden. Det finns i de äldre publikationerna inte någon diskussion kring systematiska eller slumpmässiga effekter i samband med inhämtandet av antal elever inom de skolformer som hittills har publicerat.

2.2.4 Bortfall

Eftersom den historiska utbildningsstatistiken endast innehåller redan publicerad officiell statistik förekommer inget bortfall. Bortfall har förekommit i grunddatat bakåt i tiden men det har inte systematiskt dokumenterats. För senare år finns bortfall i grunddatat dokumenterat, se dokumentation för respektive undersökning nedan:

Grundskolan: elever per 15 oktober www.scb.se/UF0104

Förskola: Barn och personal per 15 oktober www.scb.se/UF0130

Studenter och examina i högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå
www.scb.se/UF0205

Doktorander och examina i högskoleutbildning på forskarnivå www.scb.se/UF0204

2.2.5 Bearbetning

Osäkerhet på grund av bearbetning är fel som kan uppkomma när det insamlade materialet bearbetas, manuellt eller maskinellt.

Andra bearbetningsfel beror på den "mänskliga faktorn", t.ex. beräkningsfel, programmeringsfel och systemfel. Risken för att de ska inträffa och den konsekvens detta får för statistiken är mycket svår att beräkna. SCB arbetar kontinuerligt för att minimera riskerna för negativ inverkan på statistikens tillförlitlighet på grund av fel som beror på den "mänskliga faktorn", både förebyggande och genom snabba åtgärder när sådana fel upptäcks.

Det finns inga större kända brister i bearbetning av den publicerade statistiken som används.

Under arbetets gång med att överföra data från icke digitala källor har uppgifterna rimlighetskontrollerats och det finns inget som tyder på att det finns några ytterligare fel från bearbetningsfasen som påverkar statistiken.

2.2.6 Modellantaganden

Denna källa bidrar inte till osäkerhet i statistiken.

2.3 Preliminär statistik jämförd med slutlig

Endast slutlig statistik redovisas.

3 Aktualitet och punktlighet

3.1 Framställningstid

För den historiska utbildningsstatistiken generellt kan uppgifter redovisas så snart de senaste uppgifterna finns hos statistikansvarig myndighet. Problematiken här är att gå bakåt i tiden och gräva fram siffror från tiden när statistiken inte var digital.

3.2 Frekvens

Historisk statistik om utbildning publiceras inte med regelbundenhet utan dess publiceringstillfällen avgörs från år till år, beroende på användarnas behov och tillgängliga resurser.

3.3 Punktlighet

Statistiken publiceras den 21 december 2021 enligt publiceringsplanen.

4 Tillgänglighet och tydlighet

4.1 Tillgång till statistiken

Historisk statistik om utbildning publiceras i Sveriges statistikdatabaser på www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/.

4.2 Möjlighet till ytterligare statistik

Mer detaljerade uppgifter är ofta möjligt att hitta. Källorna till den redovisade historiska utbildningsstatistiken återfinns i dokumentationen *Statistikens framställning (StaF)* avsnitt 2.4.1.

Möjligheten till specialbearbetningar är begränsad eftersom den historiska statistiken är gruppstatistik. Det går inte att följa individer. Det som går att göra är att följa enskilda läroverk över tiden. Det går också att följa antalet elever på länsnivå och vissa större städer. Länsgränserna och kommungränserna har dock ändrats över tid vilket försvårar det hela.

4.3 Presentation

Publiceringen av historisk statistik om utbildning sker i form av tabeller i Statistikdatabasen.

4.4 Dokumentation

Framställningen av statistiken beskrivs i *Statistikens framställning (StaF)*.

Detaljerad information om registren som Skolverket och UKÄ ansvarar för finns här:

Grundskolan: elever per 15 oktober www.scb.se/UF0104

Förskola: Barn och personal per 15 oktober www.scb.se/UF0130

Studenter och examina i högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå www.scb.se/UF0205

Doktorander och examina i högskoleutbildning på forskarnivå www.scb.se/UF0204

I Utbildningsstatistisk årsbok 1978 finns förutom mycket utbildningsstatistik också dokumentation över utbildningsväsendets utveckling åren innan 1978.

Alla årgångar av Utbildningsstatistisk årsbok finns på de flesta högskoleuniversitetsbibliotek.

I PM från SCB 1974:5 Elever i obligatoriska skolor 1847–1962 samt i PM från SCB 1977:11 Elever i icke-obligatoriska skolor 1864–1970 finns förutom utbildningsstatistik även mycket information över utbildningsväsendets utveckling samt information om källor till utbildningsstatistiken historiskt sett.

5 Jämförbarhet och sammanvändbarhet

5.1 Jämförbarhet över tid

Att kunna jämföra över tid är huvudsyftet med att publicera den historiska utbildningsstatistiken i tidsserier. Bedömningen är att statistiken håller god kvalitet i hela tidsserien och kan jämföras från år till år.

Från år 1921 övertog Skolöverstyrelsen, från ecklesiastikdepartementet, ansvaret för statistiken över såväl folkskolorna som de högre skolorna, lärarutbildningen och delar av yrkesutbildningen. Flertalet tabeller i den tidigare statistiken omarbetades av Skolöverstyrelsen. På grund av otillräckliga anslag publicerades inte statistiken mer än sporadiskt från och med 1930-talet till 1959. Utbildningsstatistik förekom varje år i Statistisk årsbok. I övrigt publicerades vid ett par tillfällen uppgifter om bland annat elever och lärare i tidskriften "Aktuellt från skolöverstyrelsen" eller i de olika specialutredningar som gjordes. I övrigt finns material i form av grundtabeller från Skolöverstyrelsen förvarade i Riksarkivet. I huvudsak finns en god jämförbarhet över tid i dessa grundtabeller som också innehåller detaljerade uppgifter. Under dessa år redovisas alla de olika skolformerna i separata tabeller.

Uppgifter om antalet elever per skolår i folkskolan mellan 1944 och 1959 inkluderar även försöksskolan. Folkskolans hjälpklasser och specialklasser ingår däremot inte i de klassvisa uppgifterna om folkskolan. Elever i folkskolans inbyggda realskoleklasser samt folkskolans inbyggda korrespondensrealskoleklasser ingår inte heller. Försättningskolan och ersättningskolan ingår inte i statistiken per skolår.

Det beslutades att Statistiska centralbyrån skulle överta skolstatistiken från Skolöverstyrelsen från och med 1 juli 1960. Huvuddelen av den svenska skolstatistiken överfördes därmed till en nyinrättad avdelning inom Statistiska centralbyrån, avdelningen för undervisningsstatistik – U-byrån. Avsikten var att statistiken i fortsättningen skulle ges en samlad publicering från och med 1960.

Vid uppläggningsen av statistiken från och med läsåret 1960/61 var målsättningen att skapa ett enhetligt statistiskt primärmaterial för samtliga skolformer, vid vilka undervisning skedde av i huvudsak samma slag som i folk- och grundskolan. Även bearbetningen skulle vara helt likformig för samtliga dessa skolformer.

Statistiken över grundskolan från och med 1960 omfattar försöksskolan de första två läsåren och omfattar från och med 1962 den nya grundskolan. Grundskolan innebär förutom primärkommunala grundskolor även

obligatorisk undervisning i årskurs 1–9 inom privata skolor, t.ex. internatskolor och Franska skolan i Stockholm samt nomadskolor/sameskolor.

Uppgifter om antalet elever per skolår i folkskolan mellan 1960 och 1970 inkluderade elever i såväl normalklasser som specialklasser. Elever i fortsättningsskolan ingår troligen i totala räkningen av folkskolan, men inte när folkskolan är uppdelad efter årskurs. Försöksskolan ingår inte i folkskolans klassvisa statistik. Inbyggda realskoleklasser och korrespondensrealskoleklasser som bedrevs inom folkskolan ingår inte i antalet elever i folkskolan. Dessa elever ingick från och med 1962/63 i statistiken över realskolestadiet.

Elever i försöksskolan ingick i folkskolans siffror t.o.m. 1959 och ingår fr.o.m. 1960 i grundskolan. Detta är skälet till det tydliga trendbrottet i antalet elever i folkskolan.

Andel av antal elever skolår 1-9 i folkskoletabellen som är elever i försöksskolan

1949	0
1950	1
1951	2
1952	3
1953	5
1954	8
1955	11
1956	14
1957	18
1958	24
1959	34

Vid sammanställningen av statistik över deltagandet i realskolor har SCB tillämpat en ny princip fr.o.m. 1960. Tidigare redovisade man antalet elever i realskolor. Nu började man redovisa antalet elever på realskolestadiet, dvs. tillhörande linjer inom olika skolformer ledande till realexamen. Det innebär exempelvis att eleverna i flickskolornas realskoleklasser redovisas tillsammans med realskolelinjer.

Vid sammanställningen av statistik över deltagandet i flickskolor har SCB tillämpat en ny princip fr.o.m. 1960. Tidigare redovisade man antalet elever i flickskolor. Nu började man redovisa antalet elever på flickskolestadiet, dvs. tillhörande linjer inom olika skolformer ledande till normalskolekompetens. Det innebär exempelvis att eleverna i flickskolornas realskoleklasser redovisas tillsammans med realskolelinjer.

En summering har gjorts bakåt i tiden av samma summering av realskolelinjer respektive flickskolelinjer som redovisas genom Statistiska centralbyrån från 1960 och framåt. Däremot finns i nuläget uppgifterna från de olika enskilda utbildningsformerna inom allmänna läroverk, privatläroverk, kommunala realskolor, kommunala flickskolor och kommunala praktiska realskolor endast fram t.o.m. 1959 eftersom uppdelningen i den detaljeringsgrad som redovisats tidigare inte hittats än.

För åren 1937–1967 skattas antalet inskrivna barn inom barnomsorg/förskoleverksamhet med *antalet platser* för åren eftersom det saknas uppgift om antalet inskrivna barn.

1 juli 2009 ersattes begreppet familjedaghem med pedagogisk omsorg i skollagen och annan lagstiftning. Pedagogisk omsorg utgör ett samlingsbegrepp där familjedaghem och flerfamiljslösningar är exempel på några tänkbara varianter. Det innebär ett tidsseriebrott eftersom begreppen familjedaghem och pedagogisk omsorg inte är jämförbara.

Förutom vad gäller redovisningen per skolform inom allmänna läroverk, privatläroverk, kommunala realskolor, kommunala flickskolor och kommunala praktiska realskolor, som upphör att redovisas inom officiell statistik från och med 1960, har ovan angivna händelser inte lett till tidsseriebrott.

Noter om enskilda år i statistiken (året avser höstterminen respektive läsår):

1909: Inom kommunala mellanskolan startade utbildning under vårterminen 1910 i två skolor, Stora Malm och Malmö. Uppgifterna finns inte uppdelade på skolår eller kön och avser dessutom bara ett halvt år, därför ingår inte dessa siffror i statistiken. På det sättet saknas 178 elever läsåret 1909/10.

1909–1913: Inom högre enskilda flickskolor finns för dessa år uppgifter om antal elever per skolår i den 8-åriga elementarskolan men uppgifterna är inte uppdelade på kön. Eftersom det är flickskolor har nästan alla elever varit flickor de senare åren. I skolår 4 har ett 40-tal elever varit pojkar åren 1914 och framåt. För skolår 5 och 6 har det varit någon enstaka pojke endast enstaka år. För dessa år har dock alla elever räknats som flickor tills vidare. Uppgifterna kan eventuellt finnas på skolnivå.

1909–1915: Inom högre enskilda flickskolor finns för dessa år uppgifter om summan av elever fördelat på kön i förberedande klasser (skolåren 1–3) men det finns inga uppgifter om fördelningen per skolår. För dessa år har därför antalet elever fördelat på skolår och kön uppskattats med hjälp av de siffror som är kända. Uppgifterna kan eventuellt finnas på skolnivå.

Inom högre enskilda flickskolor finns för dessa år en summering av totala antalet elever i alla realskoleklasser enligt SOU 1918. Dessa uppgifter finns dock inte fördelat på olika längder av realskoleklasserna och inte heller efter skolår. Av den anledningen redovisas inga uppgifter från realskoleklasserna dessa år inom högre enskilda flickskolor. Det blir en underskattning av ca 300 elever per år. Uppgifterna kan eventuellt finnas på skolnivå.

1910–1912: För läsåren 1910/11–1912/13 finns inom enskilda mellanskolor endast totaluppgifter men inte uppdelning efter kön vid fördelning efter skolår och utbildningslinje. Däremot finns uppdelning efter kön på totalen av alla skolor. Här har därför en uppskattning gjorts för fördelning efter kön med hjälp av de uppgifter som finns och baserat på efterföljande år. Uppgifterna kan eventuellt finnas på skolnivå.

1911–1912: För läsåren 1911/12–1912/13 finns inom högre enskilda samskolor endast totaluppgifter men inte uppdelning efter kön vid fördelning efter skolår och utbildningslinje. Däremot finns uppdelning efter kön på totalen av alla skolor. Här har därför en uppskattning gjorts för fördelning efter kön med hjälp av de uppgifter som finns och baserat på efterföljande år. Uppgifterna kan eventuellt finnas på skolnivå.

1916: Inom högre enskilda flickskolor finns uppgifter fördelat på skolår och kön för de förberedande klasserna. Uppgifterna skiljer sig dock en del mellan olika källor. De ingående siffrorna har justerats något för att det ska stämma med SOS.

1917-1919, 1921-1927: Inom den högre enskilda flickskolan Detthowska skolan finns för dessa år endast en summa av elever inom den 7-åriga realskolan men inte fördelat över skolåren. Därför har här en fördelning över åren uppskattats utifrån de uppgifter som finns. Uppgifterna kan eventuellt finnas på skolnivå.

Inom den högre enskilda flickskolan Sigrid Rudebecks skola finns för dessa år endast en summa av elever men inte fördelat på skolår. Skolan anges ha en 3-årig realskolelinje men i hjälptabellerna anges den som 4-årig. I vår historiska statistik har den därför räknats som 4-årig men där eleverna bara gått de tre sista åren. Uppskattning har gjorts över fördelningen mellan skolåren. Uppgifterna kan eventuellt finnas på skolnivå.

Inom högre enskilda goss- och samskolor finns för dessa år uppgifter om summan av elever fördelat på kön i förberedande klasser (skolåren 1-3) men det finns inga uppgifter om fördelningen per skolår. För dessa år har därför antalet elever fördelat på skolår och kön uppskattats med hjälp av de siffror som är kända. Uppgifterna kan eventuellt finnas på skolnivå.

1916-1927: Inom enskilda mellanskolor (samskolor) finns för dessa år uppgifter om summan av elever fördelat på kön i förberedande klasser (skolåren 1-3) men det finns inga uppgifter om fördelningen per skolår. För dessa år har därför antalet elever fördelat på skolår och kön uppskattats med hjälp av de siffror som är kända. Uppgifterna kan eventuellt finnas på skolnivå.

1916-1927: Inom enskilda mellanskolor saknas fördelning mellan skolåren 4 och 5 i 6-årig och 7-årig realskolelinje. Summan för dessa skolår fördelat på kön finns. Fördelningen mellan dessa skolår uppskattas baserat på de kringliggande åren. För att utreda vidare skulle uppgifter eventuellt kunna finnas på skolnivå.

1917-1921: Inom högre enskilda flickskolor finns för dessa år uppgifter om summan av elever fördelat på kön i förberedande klasser (skolåren 1-3) men det finns inga uppgifter om fördelningen per skolår. För dessa år har därför antalet elever fördelat på skolår och kön uppskattats med hjälp av de siffror som är kända. Uppgifterna kan eventuellt finnas på skolnivå.

1921-1927: Inom högre enskilda flickskolor finns för dessa år summan av antalet elever fördelat på skolår men det finns inga uppgifter om könsfördelningen per skolår inom förberedande klasser. För dessa år har därför antalet elever fördelat på skolår och kön uppskattats med hjälp av de siffror som är kända. Uppgifterna kan eventuellt finnas på skolnivå.

Inom den högre enskilda flickskolan, Anna Sandströms skola, kunde elever gå en praktisk linje. Uppgifterna om eleverna är ibland uppdelade på skolår och ibland inte. Eleverna har samlats på den tidsserie som finns där flest antal elever är i skolår 10. För att utreda vidare skulle uppgifter eventuellt kunna finnas på skolnivå.

Inom högre enskild goss- och samskola kunde elever gå en överbyggnad på elementarskolan (skolår 10 och 11). Summan för dessa skolår fördelat på kön finns. Fördelningen mellan skolåren saknas dock och har uppskattats baserat på de kringliggande åren. För att utreda vidare skulle uppgifter eventuellt kunna finnas på skolnivå.

Inom högre enskild goss- och samskola saknas fördelning mellan skolår 4 och 5 i 6-årig realskolelinje. Summan för dessa skolår fördelat på kön finns. Fördelningen mellan skolåren har uppskattats baserat på de kringliggande åren. För att utreda vidare skulle uppgifter eventuellt kunna finnas på skolnivå.

1921–1933: Inom högre enskilda samskolor är det osäkert vilka elever som hör till 7-årig respektive 8-årig flickskolelinje. Det går inte att hitta svar på i hjälptabellerna per skola. Uppgifterna kan eventuellt finnas på skolnivå.

1937: Inom högre folkskola vad gäller 2-årig allmän linje finns i originaluppgifterna uppgift om 19+7 pojkar i handelslinje samt 18 flickor i hushållslinje. Dessa har flyttats från allmän linje till respektive yrkesinriktad linje och dessa delsummer stämmer därför inte med SOS.

1938–1939: Inom högre folkskola vad gäller 4-årig allmän linje stämmer inte originaltabellens summering med de ingående siffrorna i tabellen. I vår historiska statistik har vi utgått från att de ingående siffrorna stämmer och summeringen stämmer därför inte med SOS.

1938–1940: Inom den högre enskilda samskolan, Olofskolan, bedrevs inom dessa år en teoretisk-praktisk linje. Den angavs i riksarkivets tabeller som en flickskolelinje 1938–1940. Antagandet här är att det rör sig om samma praktiska linje hela tiden som har med slöjd och snickeri att göra. Därför har siffrorna för flickskolelinjen för dessa flyttats till inbyggd praktisk linje i den 5-åriga realskolelinjen.

1939: Inom de samlade högre allmänna läroverken detta år, vilket inkluderar högre gossläroverk, högre samläroverk och högre flickläroverk, har endast mer summerade uppgifter hittats i källmaterialet. Det innebär att det finns uppgifter per skolår och kön för samlade högre allmänna läroverk. Osäkerheten gäller fördelningen av pojkar mellan högre gossläroverk och högre samläroverk samt fördelningen mellan 5-årig och 4-årig realskolelinje. Särskild osäkerhet är det kring förenade linjer som är 4+5-åriga. Uppgifter på en mer detaljerad nivå har därför uppskattats med hjälp av de mer detaljerade uppgifterna från vårterminen men där summeringarna för höstterminen har fått styra. Det är totalt ca 50 elever där tillhörigheten är osäker vilket endast marginellt påverkar slutresultatet.

1942: Inom allmänna samrealskolor finns totalen på praktisk 4-årig realskolelinje men den är inte uppdelad på handels- och teknisk inriktning. Det finns inga flickor på dessa inriktningar så det är fördelningen av pojkar det berör. Det handlar om väldigt få elever. Uppskattning har gjorts utifrån vårterminens siffror. Uppgifterna kan eventuellt finnas på skolnivå.

1946–1948: Inom högre enskilda gosskolor ingår siffrorna för 2-årig realskola i den 4-åriga realskolan i källmaterialet.

1949: Inom enskilda mellanskolor stämmer inte exakt antal med de officiella siffrorna. Restenässkolan i Ulvesund införde en förberedande klass. Elever i folkskolans klass 4 kunde tas in i den förberedande klassen och på ett år läsa in kursen för folkskolans femte och sjätte år och därefter komma in i realskolans första klass. Restenässkolan fick då en dubbel anknytning till folkskolan, dels från klass 4 till förberedande klassen och dels från klass 6 till realskolans första klass. I vår statistik har dessa tiotal elever räknats till förberedande klass 5, i den officiella publiceringen har dessa elever räknats in i realskolans första klass.

1953: De kommunala realskoleklasserna redovisades från och med 1953 tillsammans med den kommunala flickskolan därav den stora minskningen i antal elever i de enskilda högre flickskolornas realskoleklasser 1952 jämfört med 1953. Mellan 1953 och 1959 är det bland enskilda högre flickskolor endast Uppsalas högre elementarläroverk för flickor som har realskoleklasser. Fram till 1953 var den 4-årig och mellan 1954–1959 var den 5-årig. 1952 var det fyra högre flickskolor som redovisade realskoleklasser.

1954: Mellan 1954 och 1959 har redovisningen inom privatläroverken inte följt samma indelning som 1953 och bakåt. Därför har man behövt utgå från statistiken per skola och följt den gruppering som gällde 1953. I PM 1977:11 står att det från och med 1954 är svårt att särskilja de enskilda mellanskolorna från de högre goss- och samskolorna. Den ändrade redovisningen i det statistiska materialet var en följd av att delvis nya benämningar hade införts i 1951 års stadga för de statsunderstödda privatläroverken (SFS 1951:587).

1955–1959: Nacka mellanskola anges som 3-årig allmän linje tre år i rad (åk 1 första året, 2 andra året osv.) men anges sen som 4-årig. 3-årig och 4-årig i allmän linje har lagts ihop eftersom det handlar om en skola och bara några få år. Falun mellanskola anges som 3-årig handelslinje tre år i rad (åk 1 första året, 2 andra året osv.) men anges sen som 4-årig. 3-årig och 4-årig i handelslinje har lagts ihop eftersom det handlar om en skola och bara några få år. Falun mellanskola anges som 3-årig teknisk linje tre år i rad (åk 1 första året, 2 andra året osv.) men anges sen som 4-årig. 3-årig och 4-årig i teknisk linje har lagts ihop eftersom det handlar om en skola och bara några få år.

Inom kommunala realskolor ingår i nuläget siffrorna för 3-årig realskola i den 4-åriga realskolan i redovisningen.

Könsfördelningen har uppskattats inom skolåren i vissa fall vad gäller allmänna läroverk. Uppgifter finns om könsfördelningen över totalen på de respektive linjerna men inte efter skolår, däremot finns en totalsiffra per skolår och linje.

1960: I uppgifterna om grundskolan ingår även vissa elever i olika grundskolor som pga. handikapp formellt tillhör någon specialskola. Det gäller t.ex. elever från Ingemundskolan (f.d. Norrbackainstitutet, Solna, med rörelsehindrade elever) vilka deltar i undervisningen inom olika rektorsområden i Stockholm. En internatskola tillhörande Ingemundskolan ingår emellertid inte.

1966: I SM U 1967:3 inkluderas Högre folkskola i realskolans 2-åriga linjer. Dessa är i vår historiska statistik inlagda under elever i Högre folkskola och borttagna ur realskolans linjer. Det handlar om 17 flickor på Huslig linje,

årskurs 2 samt om 22 pojkar på Maskinteknisk linje, årskurs 2. Summan i vår historiska statistik över realskoleelever är alltså 39 elever färre än summan i officiell statistik.

1967: I SM U 1968:3 var 32 elever inskrivna på Huslig linje, årskurs 1 i 4-årig realskola som pojkar. 0 elever var inskrivna som flickor. Detta är felaktigt och ändrat i vår historiska statistik. Det gör att antal pojkar respektive antal flickor inte stämmer med officiell statistik.

1968: I SM U 1969:3 visas inte den exakta fördelningen bland pojkarnas studieval inom flickskolestadiet. Det var 19 pojkar som studerade år 6 eller år 7 på en 7-årig flickskolelinje, summan avseende år 6 respektive år 7 stämmer liksom summan av allmän, humanistisk respektive real linje stämmer. Den exakta fördelningen har därför uppskattats.

1974: Vid en kontroll har visats att 35 elever, från 5 synklasser, inte har tagits med i den lämnade redovisningen avseende höstterminen 1975.

1995: Antalet elever är underskattat med totalt ca 330 elever pga. att uppgifter saknades för vissa fristående skolenheter. Därför är totalantalet 938 540 när man summerar årskurserna i SOS, vilket skiljer sig jämfört med totalantalet elever i grundskolan det året i SOS, 938 869. Orsaken till detta redovisades i kvalitetsdeklarationen i Skolverkets rapport nr 103.

5.2 Jämförbarhet mellan grupper

Över tid har det funnits flera utbildningsformer i Sverige som inte längre finns. Tidsserierna är generellt uppbyggda på det sätt som speglar hur utbildningssystemet såg ut respektive år. I de fall där redovisningen inte följer utbildningssystemets uppbyggnad respektive år motiveras avsteget från den principen med ett försök att öka användbarheten. Till exempel redovisas förskoleklass (som numera är en del i den obligatoriska skolan) som en del av barnomsorg för barn 0-6 år.

5.3 Samanvändbarhet i övrigt

Uppgifterna kan sammanvändas med exempelvis statistik över gymnasieskolan och högskolan för att se andelen som vidareutbildar sig.

Den historiska utbildningsstatistiken är inte på individnivå och det är därför inte möjligt att samköra uppgifterna med andra register.

5.4 Numerisk överensstämmelse

För barnomsorgsstatistiken finns det endast antalet platser (och inte antalet inskrivna barn) för åren före 1968. Det är svårt att avgöra hur mycket det skiljer sig åt eftersom det finns uppgifter om både en underskattning och en överskattning av antalet inskrivna barn i förhållande till platser.

I statistiken redovisas antalet uttagna examensbevis vilket inte är detsamma som antalet examinerade personer. För uppgifter före läsåret 1977/78 finns inte möjligheten att skilja på examina och examinerade eftersom källan är tabeller i Utbildningsstatistisk årsbok för 1978. För högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå (benämnt grundutbildning före 2007) är det en skillnad mellan antalet uttagna examina och antalet examinerade personer som har blivit större över tiden. För läsåret 2019/20 handlade det om cirka

12 200 fler examina än examinerade. Läsåret 1977/78 var differensen 700 examina. Skillnaden före läsåret 1977/78 är okänd men var sannolikt betydligt mindre. Skillnaden mellan examina och examinerade är dock liten när det handlar om de yrkesexamina som särredovisas.

Allmänna uppgifter

A Klassificeringen Sveriges officiella statistik

Statistiken är inte officiell.

B Sekretess och personuppgiftsbehandling

Ingen personuppgiftsbehandling görs eftersom all data är aggregerad, redan publicerad statistik.

C Bevarande och gallring

Det finns inget primärmaterial att bevara förutom tidsserierna i Statistikdatabasen och dokumentationen kring dem.

D Uppgiftsskyldighet

Ingen uppgiftsskyldighet gäller eftersom statistiken endast är en sammanställning av redan publicerad data.

E EU-reglering och internationell rapportering

Ingen EU-reglering eller internationell rapportering förekommer.

F Historik

Den historiska utbildningsstatistiken så som den samlats i tidsserier i Statistikdatabasen publicerades för första gången i december 2018. Under 2019–2021 har Statistikdatabasen utökats med nya tabeller samt nya årgångar i vissa befintliga tabeller. Statistiken för vart och ett av åren i tidsserierna har dock tidigare publicerats inom den löpande publiceringen av officiell utbildningsstatistik både av SCB, Skolverket och av UKÄ som statistikansvarigas myndigheter.

G Kontaktuppgifter

Statistikansvarig myndighet	Statistiska centralbyrån
Kontaktinformation	Sektionen för Utbildningsstatistik
E-post	ua@scb.se
Telefon	010-479 40 00